

Ympäristöpalvelut Helmen suunnitelma eläinlääkäripalveluiden järjestämisestä ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta

2025–2028

Hyväksytty ympäristöterveyslautakunnassa **12.12.2024 § X**

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	5
2 Alueellinen suunnitelma ja voimavarat.....	5
2.1. Alueellinen suunnitelma	
2.2. Painopisteet	
2.3. Henkilöstöresurssit, vastualueet ja työnjako	
2.3.1. Työsuojelu ja terveydenhuolto	
2.4. Resurssitarpeen kartoitus	
2.5. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamiseen varmistaminen	
2.6. Koulutussuunnitelma	
2.7. Yksityinen palvelutarjonta	
3 Tietojärjestelmät.....	8
4 Yhteistyö ja viestintä.....	10
4.1. Viranomaisten välinen yhteistyö ja viestintä	
4.2. Häiriötilanneviestintä	
5 Maksut.....	11
5.1. Pieneläinklinikkamaksut	
5.2. Subventiot	
6 Valvonnan toimeenpano.....	11
7 Eläinten terveyden valvonta.....	11
7.1. Eläintautivalmius	
7.2. Eläintautiepäilyt ja tapaukset	
7.3. Zoonoosien valvonta	
7.4. Eläintauteja tutkivat laboratoriot	
7.5. Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus	
7.6. Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	
7.7. Kyyhkyslakat	
7.8. Muu eläintautivalvonta ja tautiseuranta	
7.9. Eläinten keinollinen lisääntyminen	
8 Eläinten lääkitsemisen valvonta.....	16
9 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti.....	16
9.1. Sisämarkkinakauppa	
9.1.1. Sisämarkkinatuonti	
9.1.2. Sisämarkkinavienti	
9.2. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin	
9.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	

10 Eläinten hyvinvoinnin valvonta.....	19
10.1. Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	
10.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	
10.3. Eläinsuojeluvalvojat ja asiantuntijat sekä avustajat	
10.4. Eläinkuljetukset	
10.5. Teurastamot ja pienteurastamot	
11 Täydentävien ehtojen valvonta.....	23
12 Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	23
12.1. Sivutuotelaitosten valvonta	
12.2. Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta	
13 Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta.....	25
14 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen.....	26
14.1. Peruseläinlääkäripalvelu	
14.2. Sisältö	
14.2.1. Puhelinneuvonta	
14.2.2. Sairaanhoidto	
14.2.3 Terveydenhuolto	
14.2.4. Eläinten lopetus	
14.2.5. Todistukset	
14.3. Tuotantoeläinten terveydenhuolto	
14.4. Kiireellinen eläinlääkäriapu	
14.4.1. Suureläinpäivystys	
14.4.2. Pieneläinpäivystys	
14.4.3. Keskitetty yhteydenottopalvelu	
14.4.4. Virkatehtävät virka-ajan ulkopuolella	
14.5. Saatavuus- ja laatutavoitteet	
14.5.1. Ajanvaraus	
14.5.2. Saatavuus	
14.5.3. Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely	
14.5.4. Toimitilat	
14.5.5. Välineresurssit	
14.5.6. Ostopalvelut	
14.5.7. Perustason ylittävät palvelut	
15 Seuranta, arviointi ja raportointi.....	31
15.1. Kunnan suunnitelmat	
15.2. Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi	
15.3. Arviointi ja ohjauskäynnit	
15.4. Muu raportointi	

16 Eläinlääkintähuoltoon koskeva lainsäädäntö.....32

Liite 1 Eläinlääkintähuollon painopistealueet

Liite 2 Resurssitarpeen kartoitus

1 Johdanto

Ympäristöpalvelut Helmi tuottaa ympäristöterveydenhuollon palvelut Haapaveden ja Oulaisten kaupunkeihin sekä Siikalatvan ja Pyhännän kuntiin. Ympäristönsuojelun palvelut tuotetaan Oulaisten ja Haapaveden kaupunkeihin sekä Pyhännän kuntaan. Ympäristöpalvelut Helmen alueen väestöpohja on noin 20 280 asukasta.

Hallintokuntana on Haapaveden kaupunki. Toimivaltaisena viranomaisena on alueellinen ympäristöterveyslautakunta.

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkintähuollossa on ollut aikaisemmin kolme toimipistettä, jotka sijaitsivat Haapavedellä, Oulaisissa ja Siikalatvalla Kestilässä. 1.1.2025 alkaen Oulaisten vastaanotto lopettaa toimintansa erillisenä ja palvelut sulautetaan Haapaveden vastaanottoon. Haapavedellä on siten vuoden 2025 alusta lähtien yhteensä neljä (4) eläinlääkärin virkaa. Siikalatvalla on kolme (3) eläinlääkärin virkaa, jotka on täytetty. Osa viroista hoidetaan osa-aikaisesti.

Päivystysalueissa tapahtuu muutos 1.1.2025 ja Ympäristöpalvelut Helmen alue sulautuu yhdeksi omaksi päivystysalueekseen. Päivystys tapahtuu Haapaveden, Oulaisten, Pyhännän ja Siikalatvan kuntien alueella. Päivystäviä eläinlääkäreitä olisi yhteensä seitsemän (7) mikäli virkavapaita ei parhaillaan olisi käynnissä. Osa-aikaisuus vaikuttaa päivystysresurssien määrään.

Ympäristöpalvelut Helmessä on kaksi (2) erillistä valvontaeläinlääkärin virkaa. Valvontaeläinlääkärin tehtäviin kuuluvat eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävät sekä muut valtion varoista korvattavat tehtävät, elintarvikelain mukainen alkutuotannon valvonta ja laitosvalvonta. Valvontaeläinlääkärin valvontakohteita ovat mm. maidontuotantotilat, naudanlihan tuotantotilat, lampolat, sikatilat ja elintarviketuotantolaitokset. Toinen valvontaeläinlääkäri toimii 90 %:n työajalla ja toinen valvontaeläinlääkärin virka on 60 %. Valvontaeläinlääkärit jakavat tehtävät keskenään ja toimivat eläinsuojelutarkastuksissa työparina.

2 Alueellinen suunnitelma ja voimavarat

2.1. Alueellinen suunnitelma

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunnitelmaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan on suunnitelmassaan kuvattava miten kunnaneläinlääkärille määrättyjen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti.

Ympäristöpalvelut Helmessä on laadittu valvontakaudelle 2025–2028 uusi valvontasuunnitelma, joka ottaa huomioon valtakunnallisen suunnitelman, painopistealueet sekä tapahtuneet lakimuutokset. Valtakunnallinen suunnitelma ei ole päivityshetkellä valmis.

2.2. Painopisteet

Painopistealueet ja niiden sisältö tulevat valtakunnallisesta valvontasuunnitelmasta. Kunnan tulisi suunnitelmassaan todeta, miten painopisteet huomioidaan käytännön työssä esim. kohdennettuina tarkastuksina tai työnohjauksessa.

Vuoden 2025 painopistealueet on kirjattu valtakunnalliseen valvontasuunnitelmaan. Lisäksi jokaisella aluehallintovirastolla saattaa olla AVI- kohtaisia omia painopisteitä. Painopistealueet on esitetty liitteessä 1.

Ympäristöpalvelut Helmi osallistuu AVI- kohtaisten painopisteiden toteuttamiseen Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antamien ohjeiden tai määräysten mukaisesti. Vuodelle 2025 ei Pohjois-Suomen aluehallintovirastolla ole omaa uutta painopisteprojektia.

2.3. Henkilöstöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinlääkintähuoltolain mukaisesti kunnan pitää varata riittävästi henkilöresursseja sekä eläinlääkäripalvelujen että valvontatehtävien hoitamiseen. Ensisijainen tapa hoitaa valvontatehtävät, on perustaa kuntiin valvontaeläinlääkäriin virkoja. Erityistä huomiota on kiinnitettävä valvontatehtävien jäävittömään hoitamiseen eli valvontatehtäviä ei suorita henkilö, joka on kyseiseen valvontakohteeseen kiinteässä asiakassuhteessa.

Kunnaneläinlääkäri on kunnassa virkasuhteessa toimiva eläinlääkäri, joka hoitaa eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvia tehtäviä. Kunnaneläinlääkäriin tehtävänimike voi olla muu kuin kunnaneläinlääkäri, esim. valvontaeläinlääkäri tai hygieenikko. Tiettyjen lakien, kuten lain eläinten hyvinvoinnista ja eläintautilain nojalla, kunnaneläinlääkäri on viranomainen.

Kunnan on huomioitava eläinlääkintähuollon henkilöstön työturvallisuus ja jaksaminen.

Ympäristöpalvelut Helmen praktikkoeläinlääkäreiden virkoja on täytettynä kuusi vuoden 2025 alussa, mutta osa viranhaltijoista on virkavapaalla ja osaa viroista hoidetaan osa-aikaisesti tai sijaisten avulla. Haapaveden ja Siikalatvan viranhaltijat / sijaiset hoitavat virkojansa 60-100 % työajalla.

Valvontaeläinlääkärit tekevät valvontatehtäviä kahden henkilön työpanoksella 60 %:n ja 90 %:n työajalla. Työaikajärjestelyt jatkuvat vuonna 2025.

Eläinlääkäripalveluiden tavoitteena on turvata riittävät eläinlääkäripalvelut kaikkina vuorokauden aikoina. Viranhaltijoita tai vuosiloman sijaisia on vaikea saada valtakunnallisen eläinlääkäripulan vuoksi. Päivystyksen toimivuutta päivystysalueen muuttuessa on tällä hetkellä vaikea arvioida. Virkojen osa-aikaisuus ja täyttämättä jättäminen tulevat vaikuttamaan päivystäjien määrään, eikä se tällä hetkellä ole riittävä, kun päivystystiheydeksi on määritelty 1/8.

Tehtävien järjestämistä edesauttaa valvontaeläinlääkärit, jotka hoitavat pääosan valvonnasta ja koordinoivat valvontatehtävien hoitoa. Toinen valvontaeläinlääkäreistä toimii esihenkilön varahenkilönä.

Valvonnan resurssit ovat edelleen riittämättömät valvontatehtävien vaativuuden ja määrän kasvaessa. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia ei pystytä suorittamaan suunnitelman mukaisesti ja asia on otettu esille Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toimesta jo valvontayksikköön syyskuussa -23 suoritettulla AJO – käynnillä.

Eläinlääkintähuollosta vastaa ympäristöjohtaja. 1.10.2024 lähtien vastaavana eläinlääkärinä on toiminut Siikalatvan kunnaneläinlääkäri Eija Toivanen. Vastaava eläinlääkäri hoitaa käytännön järjestelyt. Siikalatvan toimipiste Kestilässä vastaa Siikalatvan ja Pyhännän eläinlääkäripalveluista. Haapaveden toimipiste vastaa Haapaveden ja Oulaisten alueen eläinlääkäripalveluista. Kiireellinen eläinlääkäriapu järjestetään yhteispäivystyksenä koko alueella.

2.3.1. Työsuojelu ja terveydenhuolto

Työterveyshuollosta vastaa Mehiläinen.

Työsuojelusta on Ympäristöpalvelut Helmestä tehty riskinarviointi ja työsuojeluohje on luettavissa yksikön käytössä olevalla tietokoneen R- asemalla.

Vaikkeiden asiakaskohtaamisten tai uhkaavien tilanteiden purkamiseen esim. eläinsuojelutehtävissä voidaan käyttää työterveyshuollon tarjoamaa työnohjausta. Työnohjauksesta sovitaan erikseen ympäristöjohtajan kanssa.

2.4. Resurssitarpeen kartoitus

Eläinlääkintähuollon resurssitarpeen kartoitus esitetään liitteessä 1.

2.5. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kunnan tulee työnantajana huolehtia, että kunnaneläinlääkärin virkaan valitaan tehtävään päteviä henkilöitä. Eläinlääkintähuoltolain 16 §:n mukaan kunnaneläinlääkärin tulee olla laillistettu eläinlääkäri ja virkaan kuuluviin tehtäviin perehtynyt. Tehtäviin valittavilla henkilöillä tulee olla riittävästi osaamista tehtävien hoitoon. Kunnan valvovilla viranomaisilla on oltava riittävä ja asianmukainen hallintomenettelyjen tuntemus sekä kielitaito.

Ympäristöpalvelut Helmessä virkaeläinlääkäreiden, myös sijaisten, oikeudet toimia eläinlääkärinä tarkastetaan Ruokaviraston rekisteripalvelusta ennen kuin virkamääräys allekirjoitetaan.

Eläinlääkäreiden toimenkuvaan kuuluu suorittaa perushoitotoimenpiteet kaikille kotieläimille sekä hallita virkaan kuuluvat virkatehtävät.

Praktikon virkaa kunnaneläinlääkärinä tekevän viranhaltijan ja sijaisen työaikaan kuuluu 3 h virkatehtäviä viikossa lääkärisopimuksen mukaisesti. Virkatehtävien hoito on huomioitu peruspalkassa. Vuodelle 2025 on päätetty, että myös praktikot osallistuvat itsenäisesti eläinsuojelutehtävien hoitoon. Tällä järjestelyllä pyritään takaamaan, että myös heillä pysyy riittävä ammattitaito ko. tehtävien hoitoon.

Uusille työntekijöille järjestetään perehdytysohjelma, jonka avulla uusi työntekijä saa tiedon yksikön hallinnosta, esimiessuhteista, työsuojeluohjeista ja yksikön toimintatavoista. Perehdytyksestä vastaa ympäristöjohtaja ja vastaava eläinlääkäri. Sijaisten perehdytyksestä vastaavat käytännön työtehtävien osalta toimipisteiden eläinlääkärit.

2.6. Koulutussuunnitelma

Kunnan tulee työnantajana huolehtia, että eläinlääkintähuollon henkilöstöllä on riittävät mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen. Ammatilliseen täydennyskoulutukseen tulisi päästä osallistumaan vähintään kahdeksana päivänä vuodessa.

Ympäristöpalvelut Helmessä jokaiselle eläinlääkärille laaditaan vuosittain koulutussuunnitelma, jonka ympäristöjohtaja hyväksyy. Koulutussuunnitelma on edellytys koulutuksiin osallistumiseen. Eläinlääkintähuollon henkilöstöä kannustetaan koulutuksiin mahdollisuuksien ja taloudellisten resurssien puitteissa. Jokainen vakituudessa työsuhteessa oleva eläinlääkäri osallistuu vuosittain AVI:n järjestämiin työkokouksiin ja koulutuksiin.

2.7. Yksityinen palvelutarjonta

Ympäristöpalvelut Helmen alueella on yksi yksityinen eläinlääkäripalveluiden tuottaja Oulaisissa ja yksi Haapavedellä. Muita lähimpiä yksityispalveluiden tarjoajia on Nivalassa, Ylivieskassa ja Kempeleessä. Lisäksi alueella toimii terveydenhuoltopalveluja tarjoavia yksityisiä eläinlääkäreitä mm. Emovetin ja Lehmälääkäreiden palveluksessa.

3 Tietojärjestelmät

Praktiikka

Eläinlääkäreille on otettu joulukuussa 2023 käyttöön yhteinen KliniQ – potilasohjelmisto, jonka käyttökustannuksista työnantaja vastaa.

Halukkaille on järjestetty työnantajan puolesta kannettava tietokone. Lisäksi jokaisella vastaanotolla on yksi kiinteä tietokone, jolla pääsee kaupungin verkkoon ja sisäisille asemille.

Virkatehtävät

Valvontaeläinlääkärit ovat kirjanneet työsuoritteensa ympäristöterveydenhuollon käytössä olevaan Vati-ohjelmaan niiltä osin kuin sen käyttö soveltuu tarkoitukseen. Vati on tullut käyttöön vuoden 2019 alusta. Vatiin on kirjattu tiedot maidontuotantilojen hygieniatarkastuksista, maitonäytteistä ja elintarvikekohteiden valvonnasta. Eläinsuojelutarkastuksia varten ei ole käytössä valtakunnallista ohjelmaa, ja näihin liittyvät asiakirjat säilytetään R- asemalla. Kaikki valtion tehtäviin liittyvät asiakirjat toimitetaan tiedoksi aluehallintovirastoon asiakirjahallintajärjestelmän (Formula) kautta.

Laatujärjestelmä

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkintähuollossa ei ole käytössä laatujärjestelmiä.

TRACES-NT

TRACES-NT eli Trade Control and Expert System (New technology) on komission ylläpitämä

internetissä toimiva järjestelmä, jonka tarkoituksena on parantaa elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyttä sekä valvontaa EU:n jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista.

Ympäristöpalvelut Helmessä toisella valvontaeläinlääkärillä sekä osalla praktikkoeläinlääkäreistä on tunnukset Traces- järjestelmän käyttämiseksi elävien eläinten tuonti- ja vientiasioissa. Eläinlääkärit ovat saaneet koulutusta järjestelmän käyttämiseen, ja koulutuksiin on mahdollista osallistua myös jatkossa käyttötaidon ylläpitämiseksi.

Eläintenpitäjärekisteri

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri (EPR) on sovellus eläintenpitäjien ja eläinten pitopaikkojen rekisteröintiä varten. Eläintenpitäjärekisterissä toimii myös erillinen haaskaruokintapaikkojen osio. Eläinten hyvinvointilain mukainen ilmoituksenvarainen toiminta on uuden hyvinvointilain voimaan tulon jälkeen myös löydettävissä EPR:stä erikseen. Yksikön valvontaeläinlääkäreillä on tunnukset eläintenpitäjärekisteriin.

ELTE

ELTE- kokonaisuuteen tullaan kokoamaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin viranomaistietoja; eläintaudit, lääketieto, tunnistaminen ja rekisteröinti, luvat ja hyväksynnät, eläinlääkärirekisteri, eläinten hyvinvointi. Lakisääteisesti vastustettavan eläintautiepidemian kokonaishallinta, yksittäisten eläintautiepäilyjen ja -tapausten ilmoittaminen ja taudintorjuntatoimet sekä eläintautien seuranta ovat toteutettuna viranomaisjärjestelmässä. Niin yksittäisen pitopaikan eläintautitilanteen kuin hallinnollisen alueen tai koko maan eläintautitilannekuva sekä tietojen helppo saatavuus ja käytettävyys paranee. Vuodesta 2022 alkaen ELTE- järjestelmään on tallennettu eläintautiepäilyihin ja eläintautien torjuntatoimiin liittyviä virkatoimituksia. Yksikön valvontaeläinlääkäreillä on tunnukset ELTE- järjestelmään.

Lammas- ja vuohirekisteri

Lammas- ja vuohirekisteri toimii Ruokaviraston internetsivujen kautta selainpohjaisena. Yksikön valvontaeläinlääkäreillä on tunnukset lammas- ja vuohirekisteriin ja rekisteriä voidaan käyttää valvonnan tukena tilakohtaisten eläinluetteloiden saamiseksi.

Eläintenpitokieltorekisteri

Eläintenpitokieltorekisteriä ylläpitää Oikeusrekisterikeskus ja eläinsuojeluviranomaiset pääsevät selaamaan rekisterin tietoja Ruokaviraston kautta internetissä.

Yksikössä on käyttöoikeudet eläintenpitokieltorekisteriin valvontaeläinlääkärien lisäksi osalla praktikkoeläinlääkäreistä.

Nautarekisteri

Nautaeläinrekisteri on käytössä nautarekisterin viranomaissovelluksen kautta. Valvontaeläinlääkäreillä on käyttöoikeudet nautarekisteriin ja valvontatilojen nautatietoja voidaan käyttää valvonnan tukena.

Koirarekisteri

Koirarekisteri on otettu käyttöön 8.5.2023. Koirien haltijat ilmoittavat koirarekisteriin lainsäädännön edellyttämät tiedot. Lisäksi rekisteriin ilmoitetaan tiedot haltijanvaihdoksista ja koirien kuolemasta, katoamisesta tai maasta muutosta. Koirarekisteriä käytetään koirien hyvinvoinnin ja

maahantuonnin valvontaan. Käyttäjiä ovat kunnaneläinlääkärit, aluehallintovirastot, ELY-keskukset sekä tulli. Lisäksi koirarekisteriä käyttävät rajatuin oikeuksin löytöeläintoimijat. Ympäristöpalvelut Helmessä valvontaeläinlääkäreillä on selausoikeudet kaikkiin viranomaissovelluksen toimintoihin.

Pikantti

Valvonnan viranomaisestranel eli Pikantti on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Ruokaviraston toimialan viranomaisten välistä viestintää. Pikantissa jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten. Kaikilla eläinlääkäreillä tulisi olla tunnukset Pikanttiin ja niiden hakeminen on jokaisen omalla vastuulla.

Naseva ja Sikava

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä ja Sikava eli sikaloiden terveystuokitusrekisteri ovat Ympäristöpalvelut Helmen praktikkoeläinlääkäreiden käytössä, jotka tekevät terveydenhuoltokäyntejä tuotantotiloille. Kyseessä olevat rekisterit eivät ole viranomaisrekisterejä.

4 Yhteistyö ja viestintä

4.1. Viranomaisten välinen yhteistyö ja viestintä

Eläintautilaissa ja eläinten hyvinvointilaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoituksiin ja yhteistyöhön eläintauti- ja eläinsuojelutapauksissa. Toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan suurta avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin (Asetus virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista (EU) 625/2017). Viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetään myös julkisuuslaissa (621/1999). Monessa valvontatilanteessa saatetaan tarvita useamman viranomaisen yhteistyötä.

Ympäristöpalvelut Helmessä viestinnästä muille asian hoidossa tarvittaville viranomaisille vastaa asiaa hoitava virkaeläinlääkäri omien virkatehtäviensä osalta.

Valvontaeläinlääkärit vastaavat aluehallintoviraston vastuulle kuuluvissa asioissa viestinnästä aluehallintovirastoon ja eläinsuojeluasioissa poliisille.

Viestinnästä terveystuokitusviranomaisiin ihmisiin tarttuvan eläintaudin epidemiatilanteessa vastaa ympäristöjohtaja.

Ympäristöjohtaja vastaa koko Ympäristöpalvelut Helmen toiminnan viestinnästä.

4.2. Häiriötilanneviestintä

Häiriötilanneviestinnästä vastaa ympäristöjohtaja. Viestintäohjeet sisältyvät häiriötilanne- ja valmiussuunnitelmiin.

5 Maksut

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunta voi periä nk. klinikkamaksua kunnan järjestämistä toimitiloista ja työvälaineistä sekä avustavan henkilökunnan palkkauksesta aiheutuvista kustannuksista. Kunta voi myös osallistua peruseläinlääkäripalveluista ja kiireellisestä eläinlääkärinavusta kotieläimen omistajalle tai haltijalle aiheutuneisiin kustannuksiin. Kunnan valvontaviranomaisen on vahvistettava kunnalle mahdollisesti perittävien klinikkamaksujen suuruudet ja vahvistettaessa on syytä huomioida klinikan varustustaso.

Varmistaakseen, että sairasta eläintä ei jätetä hoitamatta matkoista johtuvien kustannusten takia ja turvatakseen kuntalaisten tasapuoliset oikeudet lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä, voi kunta asettaa tietyn omavastuuosuuden matkoista johtuviin kustannuksiin ja subventoida elinlääkäripalveluiden käyttöä omavastuuosuuden ylittävältä osalta.

5.1. Pieneläinklinikkamaksut

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkintähuollossa peritään pieneläinasiakkailta klinikkamaksuja, jotka on hyväksynyt alueellinen ympäristöterveyslautakunta. Voimassa olevat klinikkamaksut löytyvät ajankohtaisesta julkisesta taksasta.

5.2. Subventiot

Ympäristöpalvelut Helmen kunnissa maksetaan subventioita Haapaveden ja Oulaisten kaupungeissa sekä Siikalatvan ja Pyhännän kunnissa toistaiseksi.

6 Valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintautilaissa, eläinten hyvinvointilaissa, eläinten lääkitsemislaissa sekä sivutuotelainsäädännössä asetettuja päämääriä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa toteutetaan yhteistyössä muiden viranomaisten kuten aluehallintoviraston, kunnan maatalousasiamiesten ja ELY- keskuksen kanssa. Tarvittaessa yhteistyökumppanina toimii myös poliisilaitos.

Valvontaa toteutetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana. Ennalta suunniteltua valvontaa ovat mm. otantaan perustuva valvonta kuten EU-eläinsuojelutarkastukset ja ehdollisuuden valvonta. Näitä valvontoja suorittavat aluehallintoviraston läänineläinlääkärit. Kunnallisen valvonnan puolella ennalta suunniteltua valvontaa ovat mm. ilmoituksenvaraisten eläintenpitopaikkojen tarkastukset. Epäilyyn perustuvaa valvontaa tehdään eniten eläinten hyvinvointilain puitteissa.

7 Eläinten terveyden valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/429 eli ns. eläinterveyssäädännöstä on sovellettu 21.4.2021 alkaen. Uudistuksen takia myös kansallinen eläintautilaki ja sen alaiset

asetukset on uudistettu ja myös niitä on sovellettu 21.4.2021 alkaen. Eläinterveysviranomaisen tekemään tarkastukseen tai tutkimukseen, joka liittyy eläinterveyttä koskevien säädösten noudattamisen valvontaan, sovelletaan, mitä valvonta-asetuksessa (EU 625/2017) säädetään virallisesta valvonnasta.

7.1. Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet ja kustannustehokkuus toimenpiteiden valinnassa taudin torjunnan vaarantumatta sekä tarvittavan välineistön nopea saatavuus vaativat etukäteissuunnittelua, koulutusta ja käytännön harjoittelua. Ruokavirasto ja aluehallintovirasto johtavat toimintaa helposti leviävien eläintautien torjunnassa. Aluehallintovirasto laatii aluekohtaiset valmiussuunnitelmat sekä ylläpitää valmiusvarastossaan välineitä ja tarvikkeita mahdollisen taudin nopean toteamisen ja hävittämisen mahdollistamiseksi.

Ympäristöpalvelut Helmen valvontaeläinlääkärit vastaavat toimialueellaan eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta yhteistyössä alueen muiden virkaeläinlääkäreiden kanssa.

Ympäristöpalvelut Helmen valvontaeläinlääkäreistä toinen toimii myös valmiuseläinlääkäriinä. Valmiuseläinlääkärit saavat lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Ruokavirasto järjestää vuosittain kansallisen koulutuspäivän valmiuseläinlääkäreille eli ns. valmiuspäivän. Valmiuseläinlääkäriin pääsy koulutukseen varmistetaan vuosittain. Myös aluehallintovirasto järjestää alueensa valmiuseläinlääkäreille oman vuosittaisen koulutuspäivän, jonka teema vaihtelee käytännön kenttäharjoituksesta paperilla tehtäviin harjoituksiin. Lisäksi aluehallintovirasto antaa koulutusta eläintauti- ja eläinsuojeluasioissa kaikille alueensa virkaeläinlääkäreille pääsääntöisesti joka vuosi. Kaikki Ympäristöpalvelut Helmen kunnaneläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston edellä mainittuihin koulutustilaisuuksiin.

Eläinlääkäreiden toiminta alueellisesti häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on kuvattu häiriötilannesuunnitelmassa, joka on tehty yhteistyössä Ylivieskan kaupungin ympäristöterveydenhuollon ja Haapajärven kaupungin ympäristöterveydenhuollon sekä Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon kanssa.

Häiriötilanteessa, kun helposti leviävän eläintaudin uhka niin vaatii, voidaan keskeyttää normaali eläinten sairauden- ja terveydenhoito sekä siirtyä päivystyskäytäntöön, jossa annetaan vain kiireellistä eläinlääkintäapua. Näin saadaan praktiikkaa tekeviä kunnaneläinlääkäreitä irrotettua normaaleista työruutiineista valvontaeläinlääkäreiden avuksi. Tarvittaessa voidaan apuna käyttää viereisten yhteistoiminta-alueiden eläinlääkäreitä. Lisäksi aluehallintoviraston läänineläinlääkäreillä on oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella aluehallintoviraston toimialueella. Ruokavirastolla on vastaava oikeus kaikkien eläinlääkärien ja koko maan osalta.

7.2. Eläintautiepäilyt ja tapaukset

Tarttuvat eläintaudit ovat eläinterveyssäännösten nojalla luetteloituja, muita ilmoitettavia tai uusia eläintauteja. Jokaista eläinlääkäriä koskee velvoite ilmoittaa edellä mainittuihin kuuluvista eläintaudeista. Kunnaneläinlääkäriillä ja aluehallintovirastolla on velvollisuus ilmoittaa luetteloidun,

muun ilmoitettavan tai uuden eläintaudin esiintymisestä tai epäilystä maa- ja metsätalousministeriön muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaukeista, eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta antaman asetuksen (325/2013) mukaisesti.

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä voi syntyä joko tuotantotilalla tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratorioissa. Tuotantotilalla epäily voi syntyä eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella. Jos kunnaneläinlääkäri tilalla ollessaan epäilee tai toteaa eläimen sairastavan edellä mainittuihin kategorioihin kuuluvaa eläintautia taikka vastaanottaa toiselta eläinlääkäriltä tällaisen ilmoituksen, on hänen ilmoitettava asiasta välittömästi läänineläinlääkärille. Ilmoitus on tehtävä myös päivystysaikana. Epäilyn kynnyks on pidettävä riittävän alhaisena, koska Suomessa vallitseva hyvä eläintautitilanne saattaa erityisesti lisääntyvän kansainvälisen eläinkaupan ja muun liikenteen vuoksi muuttua nopeasti. Mikäli läänineläinlääkäri ei ole tavoitettavissa, on ilmoitus asiasta tehtävä Ruokavirastoon. Praktikkona toimivan kunnaneläinlääkärin tulee ilmoittaa asiasta myös valvontaeläinlääkärille virka-aikana.

Jatkotoimet asian hoitamiseksi käynnistyvät aluehallintoviraston johdolla. Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily, aluehallintovirasto voi antaa pitopaikalle välttämättömiä toimenpiteitä koskevan päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Päätöksen siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee aluehallintovirasto. Eläintautitilanteessa AVI varmistaa riittävät toimenpiteet tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi. Taudin alkuperän ja levinneisyyden selvittäminen, tapauksen jälkihoito sekä yhteistyö elinkeinon kanssa vahinkojen minimoimiseksi sekä uusien tartuntojen torjumiseksi tehdään AVI:n johdolla.

Pikantista löytyy valmiuskansion osat, jossa on ensivaiheen toimintaohjeet helposti leviävien eläintautien varalle.

Mikäli praktikkona toimiva kunnaneläinlääkäri epäilee tai toteaa jonkin välittömästi muille terveysviranomaisille ilmoitettavista taudeista, ilmoittaa hän viimeistään seuraavana arkipäivänä asiasta terveysvalvonnan johtajana toimivalle ympäristöjohtajalle sekä valvontaeläinlääkärille. Ympäristöjohtajan kanssa sovitaan tapauskohtaisesti ilmoitusmenettelystä eteenpäin hyvinvointialueen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle lääkärille, jonka vastuualueella tauti esiintyy. Lääkäreiden yhteystiedot löytyvät häiriötilannesuunnitelmasta.

Kuukausiyhteenveto

Kunnaneläinlääkärin on toimitettava kuukausiyhteenveto alueellaan todetuista eläintaukeista kuukausittain aluehallintovirastoon. Yhteenveto on toimitettava seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Samassa kunnassa tai yhteistoiminta-alueella virkaeläinlääkärit voivat toimittaa myös yhteisen ilmoituksen.

Ympäristöpalvelut Helmessä virkaeläinlääkärit toimittavat itse henkilökohtaisen kuukausiyhteenveton Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon.

7.3. Zoonoosien valvonta

Osa eläintaukeista voi tarttua myös ihmiseen aiheuttaen ihmisen sairastumisen. Esimerkkejä tällaisista taudeista on salmonellatartunnat ja eräät influenssat. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen.

Kunnaneläinlääkäriä koskee velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä hyvinvointialueen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille. Velvoite on kirjattu eläintautilain 22 §:ään ja -asetuksen 325/2021 20 §:ään.

Praktikkoina toimivat kunnaneläinlääkärit ilmoittavat eläimissä todetuista zoonooseista viimeistään seuraavana arkipäivänä ympäristöjohtajalle sekä valvontaeläinlääkäreille. Ympäristöjohtajan kanssa sovitaan tapauskohtaisesti ilmoitusmenettelystä eteenpäin sen hyvinvointialueen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle lääkärille, jonka alueella tauti esiintyy. Yhteystiedot löytyvät häiriötilannesuunnitelmasta. Ilmoitettavat zoonoosit on lueteltu asetuksen 325/2021 20 §.

7.4. Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Ruokavirasto ylläpitää julkista rekisteriä vastustettavia eläintauteja tutkivista laboratorioista. Eläintautiepäilyssä asiaa hoitava virkaeläinlääkäri tarkastaa mihin laboratorioon ja miten näytteet tulee lähettää.

7.5. Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintaukeille on erillislainsäädännöllä säädetty mahdollisuudesta vapaaehtoiseen terveystarkastukseen. Munintakana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja nautaeläimiä sperman keräysasemalle toimittavia, tai tietyissä tapauksissa raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellavalvonta (MMM:n asetus 316/2021). Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveystarkastukseen lampaiden ja vuohien maedi-visnan/CAE:n, tai kalojen BKD:n varalta (MMM:n asetus 319/2021).

Terveystarkastusohjelmiin liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystarkastuksesta.

Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen pitopaikkojen on erikseen liityttävä aluehallintovirastoon lähetettävällä ilmoituksella. Aluehallintovirasto antaa näille vapaaehtoiseen terveystarkastukseen kuuluville eläinten pitopaikoille terveystarkastusta koskevan päätöksen.

Pakolliseen terveystarkastukseen kuuluville pitopaikoille ei anneta terveystarkastusta.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella on vuodesta 2025 lähtien kaksi (2) lammastilaa, jotka kuuluvat vapaaehtoiseen maedi-visna valvontaohjelmaan.

Valvontaeläinlääkäreiltä löytyy luettelo pitopaikoista, joita lampaiden terveystarkastusohjelmat koskevat sekä kaikki asiakirjojen kopiot valvontaohjelmiin kuuluvista tiloista, mukaan lukien tilojen voimassa olevat terveystarkastukset.

Lampaiden ja vuohien terveystarkastusohjelmien näytteenottoa ja valvontaa koordinoi kunnan tasolla valvontaeläinlääkäri. Näytteenoton ja valvontakäynnin pyytäminen ajallaan on toimijan vastuulla. Näytteenoton voi suorittaa valvontaeläinlääkäri tai praktikkoeläinlääkäri. Valvontakäynnin suorittanut virkaeläinlääkäri huolehtii asianmukaisten tietojen lähettämisestä aluehallintovirastoon. Valvontakäynti on toimijalle maksullinen ja laskutus tapahtuu aluehallintoviraston kautta (MMM:n asetus kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista 1044/2017).

7.6. Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Ympäristöpalvelut Helmen alueella ei ole vesiviljelylaitoksia. Toimialueella on yksi luonnonravintolammikko, jossa kasvatetaan kuhaa. Luonnonravintolammikko sijaitsee Haapavedellä ja sen valvonnasta vastaavat valvontaeläinlääkärit. Valvojan pätevyys varmistetaan sillä, että valvontaeläinlääkärit voivat tarvittaessa osallistua Ruokaviraston tai aluehallintoviraston järjestämiin asioita koskeviin koulutuksiin.

Kuhan kasvatukseen ei liity suuria kalatautien leviämisenriskejä. Valvontaa tehdään Ruokaviraston ja aluehallintoviraston laatiman valvontasuunnitelman mukaisesti riskiperusteisesti.

7.7. Kyyhkyslakat

Rekisteröityjen harrastelijain pitopaikkojen tiedot löytyvät eläintenpitäjärekisteristä. Ympäristöpalvelut Helmen alueella toimii yksi kyyhkyslakka, joka sijaitsee Siikalatvalla.

7.8. Muu eläintautivalvonta ja tautiseuranta

Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaisesti. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön ja Ruokavirasto on raportointivaltainen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle sekä Euroopan Unionille. Seurantanäytteitä voidaan ottaa esimerkiksi lintuinfluenssan varalta.

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella tapahtuvasta eläintautiseurantanäytteiden otosta vastaavat pääasiassa valvontaeläinlääkärit Ruokaviraston tai aluehallintoviraston antamien määräysten mukaisesti. Näytteet voi ottaa tarvittaessa myös praktikkoeläinlääkäri. Näytteet otetaan määrääjässä ja lähetetään ohjeiden mukaisesti tutkimuksiin.

Turkistarhoilla on sovellettu 15.4.2024 alkaen maa- ja metsätalousministeriön asetusta (14/2024) varotoimenpiteistä lintuinfluenssan leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisista eläimistä turkiseläimiin. Asetuksessa on vaatimuksia turkistarhan suojaamiselle lintuinfluenssalta.

Turkistarhojen tautisuojausvalvontaa suoritettiin vuonna 2024 Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Mahdollisesti valvonta jatkuu myös vuonna 2025.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella on kaksi turkistarhaa, jotka valvottiin vuonna 2024 edellä kuvatusti.

Afrikkalaisen sikaruton vastaisena varotoimenpiteenä on sikojen ulkona pito kielletty MMM:n asetuksella 404/2021. Ulkona pito on sallittua vain, jos sikojen aitaus on asetuksen vaatimusten mukainen ja toimija on tehnyt sikojen ulkonapidosta etukäteen ilmoituksen kunnaneläinlääkärille. Sikoja on mahdollista ulkoiluttaa myös kytkettynä (lähinnä minisiat). Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan sikojen ulkonapidon noudattamista ilmoituksen saatuaan tai epäilytapauksissa.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella valvontaeläinlääkärit valvovat sikojen ulkona pitoa tarvittaessa.

7.9. Eläinten keinollinen lisääntyminen

Kunnaneläinlääkäri valvoo karanteeneja, sperman keräysasemia, alkuiden keräysryhmiä, alkuiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä tarvittavat säännölliset tarkastukset.

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei tiettävästi ole hevosten alkionsiirtoja tekeviä ryhmiä.

8 Eläinten lääkitsemisen valvonta

EU:n eläinlääkeasetusta alettiin soveltaa yhdessä kansallisen lainsäädännön kanssa 28.1.2022 lähtien. Suuri osa kansallisista asetuksista on vielä muuttamatta, joten lainsäädännön siirtymävaihe jatkuu toistaiseksi.

Lääkitsemislain mukaisia valvontaviranomaisia ovat Ruokavirasto, aluehallintovirastot sekä kunnaneläinlääkärit aluehallintoviraston määräyksen mukaisesti eläinten pitopaikoissa.

Lainsäädännön mukaan eläinlääkärillä on oikeus luovuttaa lääkkeitä varalle terveydenhuoltoon kuuluville tiloille tiettyjen sääntöjen mukaan. Tämä lisää karjanomistajien itsensä suorittamia lääkitysten aloittamisen määrää. Lainsäädännössä säädetään mikrobilääkkeiden käyttöperiaatteista ja yritetään näin edistää mikrobilääkkeiden hallittua käyttöä.

Terveydenhuoltoeläinlääkärillä ja tilalla tulee varalle luovuttamista varten olla lääkkeidenluovutus sopimus.

Lääkitsemisen valvonnan tavoitteena on elintarviketurvallisuuden ylläpitäminen, väestöterveyden suojeleminen sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Ruokaviraston monivuotisen valvontaohjelman mukaan tavoitteet saavutetaan tuotantoeläinten pitopaikoissa tehtävällä valvonnalla sekä toisaalta eläinlääkäreiden valvonnalla.

Valvonnan kattavuuden kannalta on keskeistä tunnistaa suuririskiset valvontakohteet.

Eläinlääkäreiden valvonnan kattavuustavoite on 4–5 %.

Tuotantotilojen valvonta kohdistetaan ensisijaisesti epäilyihin sekä laitosten omavalvonnassa tai vierasainevalvonnassa todettujen lääkeainepositiivisten tuotantotilojen valvontaan. Lisäksi aluehallintovirastot tekevät otantaan perustuvia tuotantotilojen valvontoja. Valvonnan tehokkuuden lisäämiseksi nämä valvonnat yhdistetään eläinlääkäreiden valvontoihin tai vierasainevalvonnan näytteenottoihin tiloilta.

Tuotantotiloilla valvonnan tulee olla kattavinta nauta- ja sikatiloilla ja näiden valvontatavoitteeksi on koko maan tasolla laitettu yhteensä 100 tilaa.

Osa eläinlääkäreiden valvonnasta tehdään yhdistämällä tuotantotilan ja eläinlääkärin tarkastus.

Ympäristöpalvelut Helmen valvontaeläinlääkärit suorittavat aluehallintoviraston määräyksestä lääkekirjanpidon tarkastuksia tiloilla esim. antibioottivahingon sattuessa tai osana ilmoituksenvaraisia tallitarkastuksia.

9 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

9.1. Sisämarkkinakauppa

Elävien eläinten ja niistä saatavien sukusolutuotteiden sisämarkkinakaupan ehdoista ja valvonnasta säädetään sellaisenaan sovellettavassa EU:n eläinterveys sääntöissä 2016/429 ja sen nojalla annetuissa delegoiduissa asetuksissa ja täytäntöönpanoasetuksissa sekä EU:n valvonta-asetuksessa 2017/625. Eri viranomaisahojen tehtävistä ja toimivallasta sisämarkkinakaupassa säädetään puolestaan kansallisessa eläintautilaissa 76/2021. Aluehallintovirastot hyväksyvät eläintautilain 39 §:n nojalla alueensa sisämarkkinakaupaan hyväksytyt laitokset (mm. keinosiemennystoimijat ja siipikarjan vientilaitokset). Hyväksynnän ehtojen toteutumisen valvonnasta vastaa kunnaneläinlääkäri (Eläintautilaki 69 §).

Sisämarkkinakaupan toimijoita koskeva rekisteröintivelvoite poistui uuden eläintautilain 76/2021 myötä. Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja, tuotteita, tai eläintaudin aiheuttajamikrobeja ja -loisia on haettava Ruokaviraston suostumusta tai lupaa (Eläintautilaki 49 § ja 64 §).

Ruokavirasto ilmoittaa rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. AVI:ssa ja kunnassa nämä ilmoitukset kirjataan ylös huomioiden erityisesti, mitkä eläinlajit tai tuotteet ovat kyseessä.

9.1.1. Sisämarkkinatuonti

Sisämarkkinakaupassa aluehallintovirasto ja kunnaneläinlääkäri seuraavat saapuvia eriä Traces NT- järjestelmään kirjattujen tuonti-ilmoitusten kautta. Tarvittaessa saapuneet tuontierät tarkastetaan. Kaikki Suomeen saapuneet märehitjät, siat ja kameli- ja hirvieläimet tarkastetaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti 2–5 päivän sisällä saapumisesta. Muiden toimijoiden osalta suositellaan tarkastettavaksi ensimmäinen saapunut erä ja seuraavien tarkastusten tarve arvioidaan ensimmäisen tarkastuksen perusteella. Jokaiselta toimijalta tulisi tarkastaa vähintään yksi saapunut erä vuodessa.

Ympäristöpalvelut Helmessä tarkastukset suorittaa yleensä praktikkoeläinlääkäri. Tarkastuksissa toimitaan aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti, erityisesti mikäli tuontierä ei vastaa ilmoitusta tai täytä tuonnin ehtoja. Suomeen saapuvien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä Traces NT- järjestelmässä laadittu terveystodistus ja muut tarvittavat asiakirjat. Toimijan velvollisuutena on itse tarkastaa kaikki vastaanottamansa erät.

Toisella valvontaeläinlääkäreistä ja osalla praktikkoeläinlääkäreistä on valmiudet käyttää Traces NT- järjestelmää ja tuontierien tarkastukset pystytään kirjaamaan suoraan Traces- järjestelmän valvontaosioon.

9.1.2. Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien erien tarkastamista. Poikkeuksena ovat erät, joiden vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin virkaeläinlääkäri. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen sen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen Traces NT- järjestelmässä.

Ympäristöpalvelut Helmessä vientiin tarvittavia tarkastuksia ja terveystodistuksia tekevät pääsääntöisesti praktikkoeläinlääkärit. Valvontaeläinlääkäri voi tarvittaessa auttaa

praktikkoeläinlääkäriä Traces NT- ohjelman käytössä. Mikäli omassa henkilökunnassa ei ole käytettävissä apua vientiasiaan liittyen, kirjoitetaan Traces- todistus läänineläinlääkäriin avustuksella.

9.2. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Viejä pyytää eläinlääkäriltä tarkastusta vientiä varten ja selvittää itse vientiehdot. Viejän on varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät. Jos kyseisten eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tämän sopimuksen ehtoja.

Jos vietävien eläinten tai tuotteiden viennistä on tehty sopimus kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä käytettävä eläinterveystodistus voidaan tehdä tämän sopimuksen mukaisesti. Muussa tapauksessa viejä selvittää eläinterveystodistukseen sisältyvät vaatimukset kohdemaan viranomaisilta. Ruokavirasto laatii eläinterveystodistusten mallit kohdemaan ehtojen pohjalta. Lemmikien viennissä myös kunnaneläinlääkäri voi laatia todistuksen. Todistukset tulisi toimittaa Ruokavirastoon, jotta ne saataisiin tarvittaessa todistuksia myöntävien virkaeläinlääkäreiden ja muiden viejien tietoon.

Ympäristöpalvelut Helmessä kolmansien maiden vientiin tarvittavia tarkastuksia ja terveystodistuksia elävien eläinten osalta tekevät praktikkoeläinlääkärit. Praktikkoeläinlääkäri ottaa tarvittavat näytteet. Vientivaatimusten selvittäminen on viejän vastuulla. Laitoksiin tai elintarvikehuoneistoihin liittyvät viennit eläimistä saatavien elintarvikkeiden osalta ovat valvontaeläinlääkärien vastuulla. Turvapaperille painettujen eläinterveystodistusten myöntäminen, tilaaminen, arkistointi ja raportointi vientien osalta on valvontaeläinlääkärien vastuulla.

Laitosten ja elintarvikehuoneistojen pyytämät todistukset laskutetaan kunnan puolesta suoraan vientilaitokselta tai -huoneistolta.

9.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää virallista valvontaa valvonta-asetuksen (2017/625), lemmikkieläinasetuksen (Komission asetus 2013/576) ja lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019 soveltamisalalla.

Ruokavirasto vastaa valvonta-asetuksessa ja lemmikkieläinasetuksessa jäsenvaltiolle ja toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyistä unioniin tuotavien eläinten ja tavaroiden virallista valvontaa koskevista tehtävistä, ellei niitä ole säädetty Tullin tehtäväksi. Tulli vastaa mm. eläinten ja tavaroiden virallisesta valvonnasta saapumispaikoilla.

EU:n ulkopuolelta ns. kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta. Tuodut erät eivät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla.

Ruokavirasto tekee mahdolliset hallintopäätökset eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tullivalvonnasta perusteella tilanteessa, jossa eläin on päässyt tullin tarkastuksen ohi laittomasti Suomeen. Usein puutteet todetaan esim. eläinlääkäriin

vastaanotolla ja todetaan lemmikin asiakirjojen tai tunnistuksen olevan puutteellinen verrattuna lemmikkiasetuksen vaatimuksiin.

Jos eläimellä on tarttuvien tautien oireita, aluehallintovirasto arvioi, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily. Virallisen epäilyn olleessa kyseessä tehdään toimenpiteet eläintautilain mukaisesti.

Ympäristöpalvelut Helmessä toimitaan Ruokaviraston ohjeiden mukaan, mikäli Ruokavirasto ilmoittaa, että toimialueelle on saapumassa kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai että erä on tuotu laittomasti maahan. Todettaessa eläinlääkäreiden vastaanotolla, että maahan tuodun lemmikin asiakirjoissa on epäselvyyttä tai puutteita, on kyseinen virkaeläinlääkäri suoraan yhteydessä läänineläinlääkäriin ohjeiden saamiseksi.

Kunnaneläinlääkärillä on myös velvollisuus antaa Tullille tarvittaessa virka-apua lemmikkieläinten viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä.

10 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Uusi laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) astui voimaan 1.1.2024. Samalla kumoutui aiempi eläinsuojelulaki (247/1996) ja eläinsuojeluasetus (396/1996). Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla kunnan eläinlääkintähuollossa tarkoitetaan eläinten hyvinvointilain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä näiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvälvontaa. Eläinsuojeluviranomaisten tehtävänä on valvoa, että eläimiä hoidetaan, kohdellaan, käytetään ja kuljetetaan eläinsuojelusäädösten mukaisesti.

Kunnaneläinlääkäri ja poliisi valvovat eläinten hyvinvointilain, eläinkuljetuslain ja EU:n eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten ja määräysten noudattamista kunnan alueella. Myös terveystarkastajat (ympäristöterveystarkastajat) ovat kunnassa eläinsuojeluviranomaisia.

Ympäristöpalvelut Helmessä eläinsuojelua tekevät pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit. Valvontaeläinlääkärit eivät tee lainkaan praktiikkaa eivätkä osallistu päivystyksiin. Valvontatehtäviä voidaan jakaa kuormittavuuden vähentämiseksi sekä tehokkaan valvonnan eli riittävän nopeasti tehtävän valvontakäynnin varmistamiseksi erikseen sovittavalla tavalla. Valvontaeläinlääkärien loma-aikoina sekä päivystysaikana eläinsuojeluvälvonnasta vastaavat praktiikkaa tekevät kunnaneläinlääkärit. Vuoden 2025 alusta myös praktikkoeläinlääkärit alkavat tekemään joitakin eläinsuojelutarkastuksia oman ammattitaidon ylläpitämiseksi.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella parityöskentely epäilyyn liittyvillä eläinsuojelutarkastuksilla on otettu säännönmukaiseen käyttöön syksystä 2019 alkaen. Yhteiskäynnille pyydetään tarvittaessa avuksi toinen virkaeläinlääkäri tai esim. ympäristöterveystarkastaja, mikäli toinen valvontaeläinlääkäreistä on estynyt tai lomalla.

Oulun eteläisellä alueella on neljän yhteistoiminta-alueen kesken lisäksi solmittu yhteistyösopimus, joka oikeuttaa valvontaeläinlääkäreitä olemaan läsnä toisen valvontaeläinlääkäriin eläinsuojelutarkastuksella yli kuntarajojen.

Voimassa olevan eläinsuojelulainsäädännön noudattamista valvotaan sekä epäilyyn perustuvilla tarkastuksilla että luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla.

Jokaisesta eläinsuojelutarkastuksesta kirjoitetaan tarkastuskertomus. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinten hyvinvointilainsäädäntöä on rikottu, ryhtyy valvontaeläinlääkäri tai muu tarkastuksen suorittanut virkaeläinlääkäri lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin. Toimenpiteenä voi olla esimerkiksi eläinten hyvinvointilain mukainen kehoitus, kiello tai määräys. Pakkotoimiin (kielto tai määräys) johtavasta eläinsuojelutarkastuksesta annetaan aina hallintopäätös. Ennen hallintopäätöksen antamista tarkastuksen kohteena olevan eläimen tai eläinten omistajaa tai haltijaa kuullaan hallintolain mukaisesti. Kuuleminen voi tapahtua suullisesti tai kirjallisesti. Kehotuksen, kiellon tai määräyksen tullessa kyseeseen eläimen omistajalle tai haltijalle annetaan määräaika, johon mennessä hänen on täytettävä velvollisuutensa.

Jos eläinsuojelulliset syyt niin vaativat, voi tarkastuksen suorittaja ryhtyä myös eläinten hyvinvointilain mukaisiin kiiretoimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tässä tarkoituksessa eläimille voidaan hankkia hoitoa muualta kuten toimittaa pieneläin löytöeläinkotiin tai hankkia tuotantoeläimille lomituspua tai eläin voidaan lopettaa tai toimittaa teuraaksi. Yhteistyötahoina näissä tilanteissa toimivat lomituspalvelu, löytöeläimiä vastaanottavat pieneläinhoitolat sekä tarvittaessa esim. meijerin neuvojat. Apua voidaan saada myös poliisilta sekä tarvittaessa pelastuslaitokselta.

Virkaeläinlääkäri huolehtii, että määräajan jälkeen kohteeseen suoritetaan uusintatarkastus. Pääperiaatteena on, että uusintatarkastuksen tekee sama virkaeläinlääkäri kuin ensimmäisen tarkastuksen. Valvonnan toimivuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että valvontaeläinlääkäreillä on tieto myös muiden virkaeläinlääkäreiden suorittamista tarkastuksista. Uusintatarkastukset dokumentoidaan tarkastuskertomuksen ja tarvittaessa uuden hallintopäätöksen avulla.

Eläinsuojelutarkastuksen dokumenteista pöytäkirja toimitetaan asianosaiselle yleensä jälkepäin, yksi kappale lähetetään aluehallintovirastoon sähköisen asiakirjajärjestelmän avulla, yksi toimitetaan poliisille ja yksi arkistoidaan valvontaeläinlääkärien toimesta toimistolle. Velvoittavat päätökset toimitetaan asianosaiselle aina todisteellisesti. Poliisille tehdään tarvittaessa erillinen tutkintapyyntö erityisen vakavissa tai pitkäkestoisissa eläinsuojelutapauksissa. Poliisi voi aloittaa tutkinnan myös itsenäisesti ilman erillistä tutkintapyyntöä.

Eläinsuojeluvalvonnan koordinointi on valvontaeläinlääkärien vastuulla. Praktiikkaa tekevien kunnaneläinlääkäreiden suorittaessa eläinsuojelutarkastuksia tulee heidän toimittaa kopio dokumenteista valvontaeläinlääkärille, jotta jatkotoimenpiteiden suorittaminen tulee varmistettua, kuten edellä on jo uusintatarkastusten kohdalla todettu. Eläinsuojeluvalvonnasta syntyneitä paperisia dokumentteja arkistoidaan valvontaeläinlääkäriin toimistossa virastotalon kolmannessa kerroksessa. Yksikön käytössä olevalla tietokoneen R-aseamalla on lisäksi oma eläinsuojelukansio, jossa on dokumentoitu eläinsuojelutarkastuskertomukset ja -päätökset sekä mahdollisia valokuvia tai videotallenteita valvontakohteista. Tarkastuksen suorittaneen virkaeläinlääkäriin tulee huolehtia, että asiakirjat löytyvät myös R-asemalta.

R-aseamalla on erillinen seurantataulukko tehdyistä eläinsuojeluilmoituksista sekä tapauksen etenemisestä määräaikoineen. Eläinsuojeluilmoitukset kerätään myös erilliseen mappiin.

Vaikeimpien eläinsuojelutapausten hoitamiseksi valvontaeläinlääkärit voivat pyytää apua aluehallintoviraston läänineläinlääkäriltä. Tarvittaessa valvontakohteeseen voidaan suorittaa yhteistarkastus läänineläinlääkäriin kanssa tilanteen arvioimiseksi.

Kunta voi myös tarvittaessa pyytää tarkastuksen ja sitä mahdollisesti seuraavan eläinsuojelupäätöksen tekemisestä vetovastuun siirtoa kokonaan aluehallintovirastolle. Esimerkiksi

tilanteissa, joissa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, kieltoa tai määräystä on tarpeellista tehostaa uhkasakolla tai teettämisuhalla. Siirtoa voidaan pyytää myös tapauksissa, jossa useiden eläinten osalta on tarve ryhtyä eläinten hyvinvointilain mukaisiin kiiretoimenpiteisiin. Aluehallintovirasto on tiukentanut kriteerejään, millaisia tapauksia voidaan siirtää. Käytännössä aluehallintovirasto ottaa hoitoonsa vain tilanteet, joissa esimerkiksi koko navetta tyhjenetään eläimistä.

10.1. Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäily eläinten hyvinvointilain rikkomisesta eli eläinsuojeluilmoitus saattaa tulla valvontaeläinlääkärille tai muulle virkaeläinlääkärille puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Ilmoittaja voi olla yksityinen kansalainen, poliisi tai eläinsuojeluvalvoja. Uusi eläinten hyvinvointilaki velvoittaa erikseen mainittuja toimijoita ilmoittamaan havaitsemansa puutteet eläinten hyvinvoinnissa eläinsuojeluviranomaiselle.

Ilmoituksia voi ohjautua suoraan myös aluehallintovirastolle sekä yksityisiltä kansalaisilta että esimerkiksi teurastamoilta. Aluehallintovirasto lähettää näistä ilmoituksista tarpeelliseksi katsomissaan tapauksissa valvontaeläinlääkärille kirjallisen määräyksen kohteen tarkastamisesta.

Valvontaeläinlääkärin tai virkaeläinlääkärin ottaessa vastaan eläinsuojeluilmoituksen tulee ilmoittajan pystyä kertomaan ilmoituksen kohteena olevan eläintenpitopaikan tarkka osoite, eläinten omistajan nimi sekä kertomaan luotettavasti millä tavalla eläintenpito kohteessa ei ole asianmukaista. Viranomainen tarvitsee aina perusteet suorittamalleen tarkastukselle eikä epäilyyn perustuvia tarkastuksia voida suorittaa ilman riittäviä tietoja. Tarkastusta ei suoriteta ilman tarkkaa kohteen lähiosoitetta.

Ilmoituksen perusteella valvontaeläinlääkäri tai muu virkaeläinlääkäri suorittaa kohteeseen eläinsuojelutarkastuksen. Tarkastus tehdään, kun on syytä epäillä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinten hyvinvointilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisella tavalla. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä kaikkiin tiloihin, joissa eläimiä pidetään. Käynnillä tarkastetaan eläimet, eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet sekä lisäksi eläimiä varten tarkoitettu juoma ja ruoka, välineet ja varusteet. Virkaeläinlääkärillä on oikeus suorittaa tarkastus myös kotirauhan piirissä olevassa kohteessa silloin kun epäily eläinten hyvinvointilain rikkomisesta on voimakas ja tarkastus on ehdottoman välttämätön tilanteen selvittämiseksi.

Tarkastuksille voidaan tarvittaessa pyytää virka-apua poliisilta.

Ympäristöpalvelut Helmessä on kaksi valvontatehtäviin keskittyntä virkaeläinlääkäriä. Lisäksi kaikkien praktiikkaa tekevien kunnaneläinlääkäreiden velvollisuuksiin kuuluu eläinsuojelutehtävien hoitaminen. Koska kiireelliset epäilyyn perustuvat eläinsuojelutehtävät priorisoidaan muiden valvontatehtävien edelle, voidaan yksikössä katsoa olevan riittävästi resursseja epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten hoitamiseksi vaikkakin viiveitä uusintatarkastuksien suorittamiseen on muiden työtehtävien lisääntyessä.

Toimintatavat ja jatkotoimenpiteet eläinsuojelutarkastuksilla on esitetty kohdassa 10.

10.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toiminnan valvonta

Eläinten hyvinvointilakiin perustuvia tarkastuksia voidaan suorittaa myös ilman epäilyä eläinten hyvinvointilainsäädännön rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinten hyvinvointilaissa tarkoitetun luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat sekä paikat, joissa harjoitetaan eläinten lopetustoimintaa.

Ilmoituksenvaraiset kohteet perustetaan EPR- sovelluksella, joko toimijan itsensä (sähköinen asiointi) tai aluehallintoviraston toimesta (lomakeilmoitukset).

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella on aluehallintovirastolta saatujen listausten sekä EPR-sovelluksen perusteella ilmoituksenvaraisia kohteita seuraavasti: kaksi (2) eläinlääkäriä, kolme (3) kenneliä ja 20 hevostallia. Ilmoituksenvaraisia kohteita on yhteensä 25 kappaletta. Ilmoituksenvaraisten kohteiden toiminta tarkastetaan vuosittain tai riskinarvioinnin mukaan. Riskinarvioinnin perusteella tarkastuksia tehdään tallikohteisiin 1–3 vuoden välein. Riskinarviointiin käytetään aluehallintoviraston laatimaa arviointilomaketta. Suoritetut riskinarviointit on kirjattu yhteiselle R-asetalle tarkastuskertomusten yhteyteen. Seurantataulukko on merkitty värikoodein tallien tuleva tarkastustiheys seurannan helpottamiseksi.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella on lisäksi kaksi (2) toiminnassa olevaa turkistarhaa, jossa harjoitetaan turkiseläinten lopetustoimintaa. Turkistarhojen toimijoiden on tehtävä turkiseläinten lopetuksista etukäteen ilmoitus aluehallintovirastolle. Turkiseläinten lopetusten valvontaa on tarkoitettu tarkastettavaksi riskinarviointiin perustuen. Riskinarviointimallia ei ole ollut vielä käytössä.

Aluehallintoviraston ohjeiden mukaan valvontaa ei ole välttämätöntä tehdä vuosittain. Valvontaeläinlääkärit huolehtivat ilmoituksenvaraisten kohteiden dokumentoinnista, kuten kohdassa 10 on esitetty eläinten hyvinvoinnin valvonnan kuvauksen yhteydessä.

Ilmoituksenvaraiset ja lopetustoimintaa harjoittavat kohteet on tarkoitettu pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärien tarkastettaviksi. Valvontasuunnitelman mukaisesti tarkastusmääriin ei päästä.

10.3. Eläinsuojeluvalvojat ja asiantuntijat sekä avustajat

Uuden eläinten hyvinvointilain myötä aluehallintoviraston valtuuttamia eläinsuojeluvalvojia ei enää ole.

Eläinten hyvinvointilain 82 §:n mukaan eläinsuojelutarkastuksella on mahdollista käyttää koulutettua avustajaa tai asiantuntijaa. Suomen eläinsuojelu ry on kouluttanut viranomaisten apuna toimivia avustajia. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella Oulun läheisyydessä avustajia on käytettävissä kolme (3) kappaletta.

10.4. Eläinkuljetukset

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkärit voivat pyynnöstä tai läänineläinlääkäriin määräyksestä avustaa aluehallintoviraston läänineläinlääkäreitä tai poliisia eläinkuljetusten valvonnassa. Ensisijaisesti apuna toimii valvontaeläinlääkäri.

10.5. Teurastamot ja pienteurastamot

Ympäristöpalvelut Helmen alueella ei sijaitse teurastamoja tai pienteurastamoja.

11 Ehdollisuuden valvonta

Ehdollisuuden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien täysimääräisen maksamisen edellytyksenä.

Valvontaa tehdään otantatiloilla. Valvojina toimivat aluehallintoviraston läänineläinlääkärit sekä ELY-keskuksen tarkastajat. Valvontaa voidaan suorittaa myös ns. hallinnollisina laajennuksina. Tukivalvonnan perusteena voidaan käyttää mm. seuraavia valvontoja:

- eläinten hyvinvoinnin valvonta
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävälvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta

Kunnan viranomaisten on tehtävä suorittamiensa perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta hallinnollisia laajennuksia täydentäviin ehtoihin voidaan tehdä. Pöytäkirjat on myös toimitettava nopeasti eteenpäin aluehallintovirastoon.

Edellä kuvatuista tarkastuksista on kerrottu toisaalla. Jokainen virkaeläinlääkäri huolehtii Ympäristöpalvelut Helmessä itse pöytäkirjojen lähettämisestä heti tarkastuksen jälkeen Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon mahdollista tukivalvonnan hallinnollista laajentamista varten.

12 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotelain (517/2015) mukaan Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi. Aluehallintovirastot ohjaavat suunnitelman toteuttamista alueellaan.

Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Valvontaviranomaiset määritetään uudessa sivutuotelaisissa. Kunnaneläinlääkärit valvovat yllä mainitun Ruokaviraston vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita sekä osaa Ruokaviraston hyväksymistä tai rekisteröimistä laitoksista. Aluehallintovirastoilla ei ole valvonnan toimeenpanotehtäviä, vaan ne ohjaavat valvontasuunnitelman toteutumista.

Kunnaneläinlääkäri hyväksyy omalla toimialueellaan polttolaitokset, rinnakkaispolttolaitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitus hävittää polttamalla tai

hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla ja väliasteenlaitokset, joissa varastoidaan tai esim. suolataan, jäädytetään tai lajitellaan käsittelemättömiä sivutuotteita.

Kunnaneläinlääkäriin kuuluu myös rekisteröidä tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin kun ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin. Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset ilmoitetaan AVI:in ja Ruokavirastoon.

Kunnaneläinlääkärit valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita ja myös osin Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia ja toimijoita kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka Ruokaviraston ja kunnaneläinlääkäriin on vuoden aikana vähintään tarkastettava.

12.1. Sivutuotelaitosten valvonta

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei ole edellä mainittuja polttolaitoksia, varastointilaitoksia tai väliasteenlaitoksia.

12.2. Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Kunnaneläinlääkärit valvovat toimijoita, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin kuten luonnonvaraisena elävien eläinten ruokintaan (haaskaruokinta) sekä turkistarhojen lajinsisäistä käyttöä. Kunnaneläinlääkärit valvovat myös tiloilla itsestään kuolleiden ja lopetettujen tuotantoeläinten hävitystapoja.

Aloitettaessa käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskatoiminta, on toimijan tehtävä aloitusilmoitus sen alueen kunnaneläinlääkärille, jonka alueella sivutuotteita tullaan käyttämään tai rekisteröitävä itse haaskansa haaskarekisteriin Eläintenpitäjärekisterin (EPR) kautta. Haaskapaikan tiedot on rekisteröitävä haaskarekisteriin (sivutuotelaki 33 a §). Sivutuotelain nojalla annetun asetuksen MMMa 783/2015 muutoksen 1142/2022 mukaan haaskatoimijan on ilmoitettava neljän kuukauden välein haaskaruokintapaikkaan toimitettujen sivutuotteiden määrä. Ilmoitus on tehtävä, vaikka haaskapaikalle ei olisi toimitettu sivutuotteita. Tiedot ilmoitetaan sekä sen kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään, että sen kunnan eläinlääkärille, jonka alueella niitä käytetään haaskana. Toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä.

Praktiikkaa tekevän kunnaneläinlääkäriin vastaanottaessa Ympäristöpalvelut Helmessä ilmoituksen käsittelemättömien sivutuotteiden käyttöpaikan rekisteröinnistä tai käyttöilmoituksen, välittää hän ilmoitukset edelleen valvontaeläinlääkärille. Valvontaeläinlääkäri tarkastaa rekisteröinti-ilmoitukset ja tallentaa tiedot eläintenpitäjärekisterin haaskapaikkaosioon, mikäli toimija ei ole tätä itse tehnyt. Asiasta lähetetään toimijalle kirje ja valvontaeläinlääkäri hoitaa laskutuspyynnön tekemisen aluehallintovirastoon.

Käyttöilmoitukset tarkastetaan ja talletetaan erilliseen mappiin. Mikäli ilmoituksesta huomataan epäkohtia valvontaeläinlääkäriin ohjeistaa toimijaa oikeista toimintatavoista.

Haaskatoiminnan vuosittain tarkastettavat kohteet voidaan määritellä kunnassa itse. Ohjeistuksen mukaan kaikki haaskapaikat tulisi pyrkiä tarkastamaan valtakunnallisen ohjelman mukaisesti kolmen vuoden välein. Tarkastuksia tekevät pääasiassa valvontaeläinlääkärit.

Suomessa lähes kaikki turkistilat, joilla on kettuja ja/tai supeja, käyttävät Suomelle annettua lajinsisäisen käytön poikkeusta. Lajinsisäisellä käytöllä tarkoitetaan sitä, että nahkottujen kettujen ruhot käsitellään luokan 2 käsittelylaitoksessa ja sen jälkeen massa käytetään kettujen ruokinnassa. Supien nahkontaruhoista saatua massaa voidaan käyttää supien rehussa. Tilat, joilla on vain kettuja, eivät voi itse keittää ruhoja rehussa käytettäväksi.

Turkistilojen tulee olla rekisteröityneenä eläintenpitäjärekisteriin. Rekisterissä tulee olla merkintä lajinsisäisestä käytöstä ja käyttö on sallittua vain rekisteröidyillä tiloilla.

Sivutuotteiden hautaaminen

Toimialue kuuluu keräilyalueeseen, jolta Honkajoki Oy kerää kokonaisten märehittäjöiden raadot sekä kotiteurastuksen sivutuotteet. Kotiteurastuksen sivutuotteilla tarkoitetaan alkuperätilalla omaan elintarvikekäyttöön teurastetuista eläimistä saatuja ruhonosia ja elimiä, joita ei käytetä ihmisten tai tilan omien lemmikkien ruoaksi.

Alkuperätilan toimijan on pidettävä kirjaa kotiteurastuksen sivutuotteista, niiden määrästä sekä luokasta ja hävitystavasta. Kuolleena syntyneet märehittäjät eli vasikat, karitsat ja kilit eivät edelleenkään kuulu keräilyn piiriin vaan niiden hautaaminen toimijan omalle maalle on sallittua. Toimijan on pidettävä kirjaa myös hautaamisesta kuolleena syntyneistä märehittäjöistä. Hautaamiseen ei tarvitse kysyä erillistä lupaa kunnaneläinlääkäriltä.

Alueella saadaan ilman erillistä lupaa haudata hevosia, sikoja ja turkiseläimiä, jotka eivät kuulu keräilyn piiriin yleisiä hautaamisperiaatteita noudattaen.

Käsittlemättömien sivutuotteiden käyttöä valvotaan tarvittaessa. Valvontaa suoritetaan muun valvonnan yhteydessä kuten maidontuotantotilojen hygienia- ja tarkastusten yhteydessä, tai epäiltäessä väärinkäytöksiä. Valvonnasta ja raportoinnista vastaa valvontaeläinlääkäri.

Keräilyalueella voidaan tehdä lisäksi kohdennettuja tarkastuksia tiloille, joilla Ruokaviraston toimittamien nauta- tai lammasrekisteristä ajettujen hävitystaparaaporttien perusteella raatoja hävitetään säädösten vastaisesti.

13 Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/429 (ns. eläinterveyssäännöstö) on sovellettu 21.4.2021 alkaen. Uudistuksen takia myös kansallinen laki eläintunnistusjärjestelmästä on uudistettu. Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä astui voimaan 1.1.2022 ja lain nojalla annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä astui voimaan 24.1.2022. Uudistunut lainsäädäntö toi selkeitä muutoksia myös valvonnan toimeenpanoon. Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 68/2022 tuli voimaan vuoden 2023 alusta. Asetus velvoittaa ilmoittamaan kaikkien Suomessa pysyvästi

asuvien koirien tiedot koirarekisteriin. Valvontaeläinlääkärit suorittavat koirarekisterin valvontaa muun valvonnan yhteydessä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) valvoo toimialueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista.

Kunnaneläinlääkäri valvoo myös virka-alueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista. Kunnan tehtävänä on suunnitella valvonta alueellaan.

Ympäristöpalvelut Helmessä eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä valvotaan muun valvonnan yhteydessä erityisesti valvontaeläinlääkärien toimesta. Kaikilla praktikkoeläinlääkäreillä on myös velvollisuus tilakäynneillä ohjeistaa tuotantoeläinten pitäjiä, mikäli he huomaavat puutteita eläinten merkinnässä.

Tarvittaessa havaituista puutteista ilmoitetaan ELY- keskuksen.

Ohjeistuksen lisäksi kunnaneläinlääkärillä, käytännössä valvontaeläinlääkäreillä Helmessä, on oikeus ja velvollisuus määrätä eläinten omistajaa korjaamaan havaitut puutteet eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä. Ruokavirasto voi tarvittaessa tehostaa määräystä uhkasakolla ja aluehallintovirasto voi valvonnan seuraamusmaksun.

Valvontaeläinlääkäreillä on pääsy valvonnassa tarvittaviin rekistereihin.

14 Eläinlääkäripalveluiden järjestäminen

Kuntien järjestämien eläinlääkäripalveluiden on oltava eläinlääketieteellisesti asianmukaisia. Kuntien on seurattava palvelujen saatavuutta, riittävyyttä ja laatua.

14.1. Peruseläinlääkäripalvelu

Kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan hyötyeläimiä ovat alkutuotannossa ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä ihmisille tarpeellisissa työsuorituksissa käytettävät eläimet (Eläinlääkintähuoltolaki 3 §). Eläinlääkintähuoltolain perusteluissa on hyötyeläimiksi luokiteltu matkailuelinkeinon liittyvät rekikoirat, ratsastuskouluissa pidettävät hevoset, viranomaistoiminnassa käytettävät eläimet, opaskoira sekä sellaiset alkutuotannon elinkeinotoimintaan liittyvät eläimet, jotka ovat ammattimaisen toiminnan takaamiseksi pääsääntöisesti korvattavissa toisella samanarvoisella eläimellä.

Eläinlääkintähuoltolaki rajaa asiakaspiirin ulkopuolelle kiireettömän hoidon osalta esim. vapaa-ajanasuntojen omistajat, joiden virallinen kotikunta on muulla. Laki ei estä tarjoamasta palveluja myös muille kuin oman kunnan asukkaille, jos resursseja on riittävästi. Ympäristöpalvelut Helmessä on resurssien vuoksi ohjeistettu tarjoamaan palvelua vain kiireellisissä tapauksissa vapaa-ajan asukkaille.

Ympäristöpalvelut Helmen eläinlääkintähuollossa tarjotaan peruseläinlääkäripalvelut sekä tuotantoeläimille, hevosille että lemmikkieläimille. Palveluja tarjotaan sekä virka- että päivystysaikana.

Vuonna 2025 Ympäristöpalvelut Helmessä aloitetaan uuden Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) voimaantuloon 1.1.2026 liittyvä suunnittelu. Uusi Eläinlääkintähuoltolaki tuo runsaasti muutoksia kunnan eläinlääkintähuollon palvelurakenteeseen.

Peruseläinlääkäripalveluissa on vuoden 2025 alusta myös uusia haasteita, sillä alueen kaksi erillistä päivystysaluetta sulautuvat yhdeksi alueeksi ja sopimukset ulkopuolisten kuntien kanssa lakkaavat.

14.2. Sisältö

Peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottoiloissa tai eläinsuojissa. Eläinlääkintähuoltolain perustelujen mukaan peruseläinlääkäripalveluja ovat eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien ennaltaehkäisemiseksi tarpeelliset sekä tuotantotaloudellisesti, epidemiologisesti tai eläinsuojelullisesti perusteltavissa olevat eläinlääkäripalvelut.

Peruseläinlääkäripalveluja tarjotaan kaikille kotieläimille, kuten yllä on jo kerrottu.

14.2.1. Puhelinneuvonta

Kunnan on järjestettävä eläinten omistajille mahdollisuus saada kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää eläinlääkärin antamaa neuvontaa virka-aikana myös puhelimitse. Puhelinneuvonta voi olla maksullista.

Ympäristöpalvelut Helmessä praktiikkaa tekevillä kunnaneläinlääkäreillä on toimipisteissä arki-aamuisin puhelinaika, jolloin asiakkaat voivat varata aikoja toimenpiteisiin sekä saada neuvontaa ei-kiireellisissä asioissa. Puhelinneuvonta on virka-aikana asiakkaalle maksutonta. Puhelinajan jälkeen praktikkoeläinlääkärit ovat tavoitettavissa kiireellistä neuvontaa tai hoitotoimenpiteitä vaativissa asioissa matkapuhelimesta virka-aikana.

Valvontaeläinlääkärit ovat virka-aikana myös tavoitettavissa maksuttomista matkapuhelinnumeroista mahdollisten eläinten hyvinvointiongelmia tai eläintautiepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamista varten. Valvontaeläinlääkärit antavat myös neuvontaa ja opastusta omalta erikoistumisalaltaan. Valvontaeläinlääkärien poissa ollessa puhelinneuvonta ja ilmoitusten vastaanottaminen ohjataan vastaajapalvelulla praktikkoeläinlääkäreille.

14.2.2. Sairaanhoito

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen tarvittaessa jatkohoitoon. Peruseläinlääkäripalveluun

kuuluvat kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa, hoitotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä.

Ympäristöpalvelut Helmessä tarjotaan sairaanhoitoa, jota pystytään suorittamaan peruseläinlääkärikoulutuksella.

Hyötyeläimet hoidetaan pääsääntöisesti niiden pitopaikoissa, joissa voidaan suorittaa myös tarvittavat leikkaukset kuten juoksutusmahaleikkaukset tai keisarinleikkaukset. Lemmikkieläimiä hoidetaan vastaanottopisteissä sopimuksen mukaan.

Jatkohoitoon yksityisille eläinlääkäriasemille voidaan lähettää potilaat, jotka tarvitsevat erikoiseläinlääkäritasoisia hoitoa.

14.2.3. Terveystenhoito

Peruseläinlääkäripalvelua tulisi suunnata ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpidossa.

Ympäristöpalvelut Helmessä ennaltaehkäisevää terveystenhoitoa ovat ainakin rokotukset, pieneläinten kastraatiot ja sterilisaatiot sekä tuotantoeläinten terveydenhuoltoon ja lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja hoidot. Lisäksi asiakkaille tarjotaan neuvontaa, jolla pyritään edistämään eläinten hyvinvointia.

14.2.4. Eläinten lopetus

Kotieläinten lopetus eläinsuojelluksista syistä sekä kotieläinten lopetus sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Kustannuksista vastaa omistaja.

14.2.5. Todistukset

Eläinlääkintähuollon peruspalveluihin kuuluu todistusten kirjoittaminen kliinisen tutkimuksen perusteella. Todistuksia voidaan kirjoittaa vakuutusyhtiötä, kilpailusta poisjääntiä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten. Todistuksia voivat kirjoittaa kaikki praktikkoeläinlääkärit.

14.3. Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä toimivia terveydenhuolto-ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto ylläpitää ja edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä lisää osaltaan elintarviketurvallisuutta. Toimivan terveydenhuoltojärjestelmän avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä ja seurata tarttuvien tautien sekä tuotantosairauksien esiintymistä tiloilla.

Terveydenhuollon piirissä tehtävä elinkeinon ja viranomaisten yhteistyö täydentää viranomaistoimenpiteitä eläintautien torjunnassa. Lähtökohtana pidetään, että terveydenhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua, eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia.

Ympäristöpalvelut Helmen alueella lypsykarjatiloihin n. 100 %:lla ja suurimmalla osalla muista nautatiloista on terveydenhuoltosopimus. Praktiikkaa tekevästä kunnaneläinlääkäreistä kaikki suorittavat terveydenhuoltokäyntejä. Riittävän terveydenhuoltopalvelun tarjoamista helpottaa

useamman eläinlääkärin työssäolo samaan aikaan, jolloin ajanvarauksellinen työ voidaan erottaa kiireellisestä hoitotyöstä. Resurssitarvetta lisää lääkkeiden varalle luovuttamisen laajentumisen edellyttämät tiheimmin tehtävät terveydenhuoltokäynnit.

Alueella toimii myös yksityisiä terveydenhuoltopalveluja tarjoavia eläinlääkäreitä ja tähän erikoistuneita yrityksiä kuten Lehmälääkärit ja Emovet.

14.4. Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintäänkin ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet.

Kiireellinen eläinlääkäriapu on eläinlääkintähuoltolain 13 § mukaan päivystysalueella järjestettävä siten, että kotieläimiä, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkärin vastaanotolle, ja kotieläimiä, joille annettava eläinlääkäriapu edellyttää eläinlääkärin käyntiä eläintenpitopaikassa, hoitaa pääasiassa eri henkilökunta. Tästä vaatimuksesta voidaan poiketa päivystysalueella, jonka eläintiheys on pieni tai joissa pienikokoisten eläinten osuus kaikista päivystysalueella pidettävistä kotieläimistä on pieni.

Kiireellinen eläinlääkäripäivystys toteutetaan vuoden 2025 alusta yhteispäivystyksenä koko alueella.

14.4.1. Suureläinpäivystys

Suureläinpäivystys on järjestetty yllä mainitulla tavalla.

14.4.2. Pieneläinpäivystys

Ympäristöpalvelut Helmessä ei ole eriytetty pieneläinpäivystystä.

14.4.3. Keskitetty yhteydenottopalvelu

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnassa on järjestettävä päivystysalueelle keskitetty palvelu yhteydenottoja varten.

Ympäristöpalvelut Helmessä otetaan 1.1.2025 alkaen käyttöön yksi yhteinen päivystyspuhelin, johon kaikki yhteydenotot ohjataan päivystysaikana. Päivystyspuhelin on maksullinen.

14.4.4. Virkatehtävät virka-ajan ulkopuolella

Virkatehtäviä hoitavat virka-ajan ulkopuolella praktiikkaa tekevät kunnaneläinlääkärit, jotka kaikki ovat virkasuhteessa. Virka-ajan ulkopuolella hoidetaan vain kiireelliset eläinsuojelu- tai eläintautitehtävät.

Valtakunnallinen läänineläinlääkäripäivystys toimii koko Suomessa eläintautien varalta. Kulloinkin päivystävä läänineläinlääkärin yhteystiedot saa Ruokaviraston puhelinvastaajasta numerosta 0295 204 658.

14.5. Saatavuus- ja laatutavoitteet

14.5.1. Ajanvaraus

Eläimen omistajan tai haltijan on halutessaan pystyttävä varaamaan aika eläinlääkärin käynnille eläintenpitopaikkaan tai pieneläimen viemiseksi vastaanotolle.

Ympäristöpalvelut Helmessä ajanvaraus eläinlääkäreille tapahtuu puhelinaikana toimipisteittäin kello 8–9.30. Toimipisteiden praktikkoeläinlääkärit jakavat keskenään päivän työt. Kiireapua annetaan aina tarvittaessa myös aamuvastaanoton yhteydessä. Työnjakoa on helpompi toteuttaa silloin, kun toimipisteissä työskentelee kaksi eläinlääkärinä yhtä aikaa. Tämän toteuttaminen ei ole aina mahdollista resurssipulan takia.

14.5.2. Saatavuus

Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, tulisi sairaskäynti- tai vastaanottoaika järjestyä viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massakäyntityöt sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset on lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta.

Kiireellisen eläinlääkäriavun resurssit tulisi mitoittaa siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Lisäksi maantieteellisesti on 90 prosentissa tapauksista päivystävän eläinlääkärin matkan eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matkan pieneläinvastaanotolle oltava alle sata kilometriä.

Ympäristöpalvelut Helmessä yllä mainittujen tavoitteiden täyttymistä arvioidaan seuraavan kerran vuonna 2025 uuden päivystysalueen oltua käytössä riittävän pitkään.

14.5.3. Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Ympäristöpalvelut Helmessä eläinlääkäreiden vastaanottopisteissä on palautelaatikat. Palautetta annetaan myös suoraan ympäristöjohtajalle.

Eläinlääkäreiden toimista tulevat valitukset käsitellään kyseisen eläinlääkärin ja ympäristöjohtajan kesken. Hoitovirhevalituksiin hankitaan tarvittaessa eläinlääkintävahinkojen arviointilautakunnan lausunto. Ympäristöjohtaja huolehtii lausunnon pyytämisen arviointilautakunnalta. Lopullisen päätöksen mahdollisesta korvauspyynnöstä hoitovirheasiassa tekee ympäristöterveyslautakunta.

14.5.4. Toimitilat

Eläinlääkäreiden toimipisteiden vastaanottotilat sijaitsevat 1.1.2025 alkaen Haapavedellä ja Siikalatvalla Kestilässä. Toimipisteissä on toimenpidehuone perustoimenpiteille ja tutkimukselle sekä erillinen kirurginen toimenpidehuone pieneläinleikkauksille. Lisäksi tiloissa on lääkevarastot sekä huoneenlämmössä säilytettäville lääkkeille, että jääkaapit kylmässä säilytettäville ja lukittava erillinen huumaavien lääkeaineiden säilytykseen tarkoitettu kaappi. Sosiaalitilat, taukotila, välinehuoltotilat ja erillinen odotustila asiakkaille on myös järjestetty. Molemmilla vastaanotoilla on myös sijaisten mahdollista yöpyä erillisessä tilassa.

Kestilän toimipisteen yhteydessä on autotalli. Haapaveden toimipisteen suhteen ollaan tekemässä autotallijärjestystä vuodelle 2025.

Toimitilat siivotaan säännöllisesti. Jätehuolto ja ongelmajätehuolto on järjestetty. Ongelmajätehuoltoa hoitaa Vestia. Kestilän toimitiloissa on hälytysuojaus murtojen varalta.

Toimialueella ei ole käytettävissä hevosia varten pakkopilttuuta eikä tiloja hevosen kaatamista varten. Hevoset voidaan suurempia toimenpiteitä varten ohjata yksityisille hevosklinikoille, jollainen sijaitsee mm. Oulussa.

14.5.5. Välineresurssit

Valtakunnallinen eläinlääkintähuollon ohjelma luettelee suurelän- ja pieneläinpraktiikkaan kuuluvat perusvälineet, jotka kunnalla tulisi olla tarjolla. Ympäristöpalvelut Helmessä ei ole toistaiseksi täydellisiä välinelueteloita. Toimipisteissä on käytössä ultraäänilaitteet suureläimille ja Haapavedellä myös pieneläinultra.

Pieneläimiä varten on vastaanotoilla eläinvaaka sekä säädettävät toimenpide- ja leikkauspöydät. Kuolleita ja lopetettuja eläimiä varten on käytössä pakastimet. Peruslaboratoriovälineet (esim. mikroskooppi ja sentrifuugi) ovat käytössä.

Jokaisella eläinlääkärillä on lisäksi henkilökohtaisia välineitä ja lääkevarastot.

Eläintautien ja zoonosien varalta on suojavarusteita saatavissa valvonnan puolelta.

14.5.6. Ostopalvelut

Eläinlääkäripalveluissa ei ole käytetty ostopalveluita.

14.5.7. Perustason ylittävät palvelut

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei ole saatavissa perustason ylittävää palvelua.

Erikoiseläinlääkäripalvelut

Ympäristöpalvelut Helmen toimialueella ei ole saatavissa erikoiseläinlääkäripalvelua. Erikoiseläinlääkäripalvelua on lähimmillään saatavissa Oulusta.

Laboratoriopalvelut

Laboratoriopalveluita tarjotaan ympäri Suomen ja eläinlääkärit voivat lähettää näytteitä analysoitavaksi mihin haluavat. Haapavedellä toimiva SeiLab tutkii mm. ulostenäytteitä salmonellan varalta.

Muita eläintautinäytteitä lähetetään tarvittaessa esim. Ruokaviraston toimipisteisiin tutkittavaksi. Oulun Ruokaviraston toimipisteessä on mahdollisuus tutkia joidenkin eläinlajien osalta myös kokonaisia raatoja. Movet tarjoaa postitse saavutettavia analyysipalveluja.

Remissiomahdollisuudet

Pieneläinasiakkaita voidaan lähettää jatkohoitoon esim. Ouluun, jossa toimii useampia yksityisiä eläinklinikoita. Oulussa on myös yksityinen hevossairaala.

15 Seuranta, arviointi ja raportointi

15.1. Kunnan suunnitelmat

Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutumista tarkastellaan ja arvioidaan vuosittain päivityksien yhteydessä. Suunnitelman hyväksyy ympäristöterveyslautakunta ja päivitetty valvontasuunnitelma toimitetaan aluehallintovirastolle.

15.2. Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunnan tulee ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä.

Ympäristöpalvelut Helmessä tilastot saadaan suoraan KliniQ- ohjelmasta. Tilastojen keruusta ja tallentamisesta VYHA:an vastaa ympäristöjohtaja.

15.3. Arviointi ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirasto suorittaa erillisiä arviointi- ja ohjauskäyntejä.

15.4. Muu raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset ovat vuodelta 2024 nähtävissä VATI- järjestelmästä.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot ovat:

- eläinsuojelutarkastukset ja päätökset
- terveysvalvontaan liittyvät käynnit
- tautiepäilyt
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.
- vastustettavien eläintautien ja niiden epäilyjen hallinnassa tehdyt toimenpiteet

Ympäristöpalvelut Helmessä kuukausiyhteenvedot aluehallintovirastoon huolehtii jokainen eläinlääkäri itse aluehallintoviraston antamien määräaikaisten puitteissa. Kuukausiyhteenvedosta käyvät ilmi tautiepäilyt, joita ei ole ollut tarvetta ilmoittaa välittömästi läänineläinlääkärille. Eläinsuojelutarkastuspöytäkirjat sekä hallintopäätökset samoin kuin terveysvalvontaan liittyvien käyntien asiapaperit toimittaa asiaa hoitanut virkaeläinlääkäri itse eteenpäin. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt laskutetaan kaupungilta sähköisten järjestelmien kautta. Praktikkoeläinlääkäreiden laskutuksen yhteenvedon kokoa kaupungin palveluksessa oleva sihteeri. Valvontaeläinlääkärit huolehtivat oman laskutuksensa aluehallintovirastoon.

16 Eläinlääkintähuoltoa koskeva lainsäädäntö

Eläinlääkintähuoltolaki 765/2009

Valtioneuvoston asetus eläinlääkintähuollosta 1031/2009

Elintarvikelaki 297/2021

Eläintautilaki 76/2021

Eläinterveyssäännöstö (EU) 429/2019

EU:n eläinlääkeasetus 6/2019

Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023

Laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006

Laki Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle 393/2013

Maa- ja metsätalousministeriön asetus (325/2013) muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaudeista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta

Maa- ja metsätalousministeriön asetus (1286/2023) kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista

Sivutuotelaki 517/2015

Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläimistä saatavista sivutuotteista 783/2015

Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden keräämisestä, kuljetuksesta ja hävittämisestä 1192/2011

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamiseksi.

Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 1069/2021

Maa- ja metsätalousministeriön asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 68/2022

LIITE 1. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON PAINOPISTEALUEET

LIITE 2. RESURSSITARPEEN KARTOITUS